

Малько Н.О.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кулініч О.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ Й РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ДИТЯЧІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Стаття присвячена дослідженню ролі організацій громадянського суспільства (ОГС) у формуванні й реалізації публічної політики щодо запобігання дитячій злочинності. Актуальність теми зумовлена складністю й багатоаспектністю проблеми дитячої злочинності, яка посилюється низкою соціально-економічних, психологічних і технологічних чинників. Попри наявність державних програм і нормативно-правових актів, чинні механізми запобігання залишаються недостатньо ефективними, що зумовлює необхідність активізації потенціалу громадянського суспільства в протидії цьому явищу.

Метою статті є визначення ключових функцій, які виконують ОГС у процесі формування й реалізації публічної політики у сфері запобігання дитячій злочинності, а також розроблення практичних рекомендацій щодо посилення їхньої ролі. У роботі проаналізовано наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань дитячої злочинності й ролі громадськості в запобіганні їй.

У результаті дослідження виокремлено й детально охарактеризовано основні функції ОГС у контексті запобігання дитячій злочинності, серед яких – інформаційно-аналітична, нормотворча, інформаційно-просвітницька, виховна, інтеграційна, підтримувально-соціальна, профілактична, реабілітаційна, посередницька, моніторингова й контрольна, а також інноваційна. На основі аналізу внеску різних типів ОГС у формування та реалізацію публічної політики їх класифіковано на три групи за рівнем їхньої залученості й потенціалу.

У статті також розглянуто основні чинники, що впливають на ефективність діяльності ОГС у сфері запобігання дитячій злочинності, включаючи недосконалість законодавства, фрагментарність публічної політики, низький рівень інституційної спроможності, обмежене фінансування й недостатню культуру партнерства з державним сектором.

На основі проведеного аналізу сформульовано низку рекомендацій, спрямованих на посилення ролі ОГС у запобіганні дитячій злочинності. Серед ключових пропозицій такі: сприяння розвитку партнерства між ОГС і державними органами, підтримка професійного розвитку фахівців, забезпечення стабільного фінансування діяльності ОГС, проведення досліджень ефективності їхніх програм, вивчення й адаптація кращого міжнародного досвіду.

Зроблено висновок про важливу роль ОГС у створенні ефективної, адаптивної та орієнтованої на потреби дітей системи профілактики дитячої злочинності. Підкреслено необхідність налагодження міжсекторної взаємодії та підтримки з боку держави й місцевої влади для зниження рівня дитячої злочинності й забезпечення безпечного розвитку дітей в Україні. Перспективи подальших досліджень убачаються в розробленні єдиної національної стратегії профілактики дитячої злочинності, яка б інтегрувала державні й громадські ініціативи.

Ключові слова: дитяча злочинність, правопорушення неповнолітніх, публічна політика щодо запобігання дитячій злочинності, громадянське суспільство, організації громадянського суспільства, соціальні ініціативи.

Постановка проблеми. Дитяча злочинність є складною соціальною проблемою, яка посилюється соціально-економічною незахищеністю дітей, нестабільністю сімейного середовища, впливом кримінальних субкультур і розвитком цифрових технологій.

Попри наявність нормативно-правових актів і державних програм, чинні механізми запобігання дитячій злочинності залишаються недостатньо ефективними через їх фрагментарність, відсутність систем раннього виявлення груп ризику, неузгодженість між державними органами та слабку

інтеграцію сучасних підходів до профілактики правопорушень. Саме тому виникає необхідність посилення ролі громадянського суспільства в реалізації комплексних заходів протидії цьому явищу.

З позицій науки публічного управління, залучення організацій громадянського суспільства (далі – ОГС) до процесу запобігання дитячій злочинності є важливим аспектом модернізації публічної політики. Громадські, благодійні організації й інші інститути громадянського суспільства, завдяки своїй гнучкості, швидкій реакції на виклики та наближеності до цільових груп, можуть ефективно доповнювати державні ініціативи шляхом реалізації інформаційно-просвітницьких кампаній, надання соціальної та правової допомоги, залучення дітей із груп ризику до реабілітаційних програм. Водночас їхня діяльність потребує системного підходу, стійкого фінансування й інтеграції в загальнодержавну систему профілактики дитячої злочинності. Розроблення ефективних методів профілактики дитячої злочинності за участі ОГС сприятиме створенню стійкої системи запобігання правопорушенням серед неповнолітніх і посиленню громадського контролю у сфері захисту прав дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслення ролі організацій громадянського суспільства у сфері запобігання дитячій злочинності потребує звернення до широкого кола наукових джерел, що розкривають як загальні засади взаємодії громадськості з державними інституціями в контексті публічної політики, так і специфіку кримінологічних аспектів дитячої злочинності. Дослідницький інтерес у межах вітчизняного наукового простору зосереджувався переважно на аналізі державної політики, профілактичних механізмів і соціально-правової природи дитячої девіантності.

Актуальність інтеграції громадянського суспільства у сферу публічного управління підкреслюється в роботах, де акцент робиться на потенціалі таких організацій у формуванні відповідальної політики. Зокрема, зазначається, що громадянське суспільство є каталізатором демократизації та забезпечення публічного контролю, а також виконує важливу комунікативну функцію у взаємодії з владними структурами, про що зазначають О. Банчук-Петросова, Т. Мадрига [1]. Дослідники підкреслюють, що саме активне залучення громадських об'єднань забезпечує більш ефективне врахування потреб населення під час розроблення управлінських рішень. Подібну ідею розвивають К. Захаренко та Є. Міненко [2], хоча

в іншому контексті – інститутів медіа, однак наголошення на інформаційному впливі громадських акторів на публічну політику має значення й для дослідження тематики дитячої злочинності.

Попри це, наукові розвідки, присвячені безпосередньо участі організацій громадянського суспільства в протидії дитячій злочинності, є поодинокими. Більшість авторів концентрується на характеристиці правопорушень неповнолітніх і шляхах запобігання їм. Наприклад, Н. Малько аналізує особливості публічної політики в цій сфері в умовах воєнного стану, приділяючи увагу складності реалізації профілактичних програм в умовах соціальної дезінтеграції [3]. Подібні виклики, зумовлені безпековим контекстом, простежуються й у матеріалах Д. Цуркаленка, де акцент робиться на потребі посилення міжвідомчої взаємодії для захисту прав дітей у надзвичайних обставинах [4].

Водночас розроблення профілактичних моделей у вітчизняному контексті переважно спирається на діяльність державних органів. У дослідженні К. Мураненка [5] виокремлюються ключові напрями організації системи профілактики серед неповнолітніх, але без достатнього розгляду ролі громадських ініціатив. Аналогічна тенденція простежується в узагальненнях Б. Головіна [6], який позиціонує дитячу злочинність як соціальну проблему, проте фокусується передусім на кримінологічному аналізі явища й ролі держави. Лише побічно згадує необхідність взаємодії з недержавними суб'єктами.

Що ж до змістового наповнення профілактичних заходів, то праця О. Британської окреслює загальні напрями запобігання злочинності неповнолітніх в Україні, де вказується на потребу комплексного підходу, однак знову ж таки без достатньої уваги до участі громадськості [7]. Більш предметно і критично до наявних підходів ставиться Р. Гуцул, який аналізує кримінологічні аспекти індивідуальної профілактики корисливих злочинів серед неповнолітніх, зазначаючи недостатню гнучкість чинних механізмів, зокрема щодо роботи з родинами [8].

Окреме місце посідає аналітика, присвячена класифікації суб'єктів протидії злочинності. У дослідженні В. Бутенко пропонує систематизацію учасників цього процесу, однак громадські організації, хоч і згадуються, не набувають функціонального розкриття як повноправні суб'єкти в системі запобігання правопорушенням [9].

Таким чином, незважаючи на наявність окремих праць стосовно проблематики дитячої зло-

чинності й публічної політики, роль організацій громадянського суспільства залишається концептуально не окресленою в межах цілісної аналітичної рамки. Це дає змогу визначити прогалину в дослідженні, пов'язану з недостатнім висвітленням механізмів і практик залучення громадських ініціатив до формування та реалізації політики запобігання дитячій злочинності. Заповнення цієї прогалини й становить дослідницьку мету запропонованої роботи.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі організацій громадянського суспільства у формуванні та реалізації публічної політики щодо запобігання дитячій злочинності й розроблення пропозицій щодо її підсилення.

Виклад основного матеріалу. Дитяча злочинність є багатофакторним явищем, що формується під впливом соціально-економічних, психологічних і технологічних змін у суспільстві. Ця соціальна проблема потребує комплексного підходу до її вирішення.

В. Бутенко зауважує, що суб'єктами протидії злочинності є державні органи, державні та недержавні установи й організації, фізичні особи, які здійснюють обумовлені їхньою компетенцією, правами або громадянським обов'язком заходи щодо організації протидії злочинності, припинення кримінальних правопорушень або запобігання їм [9, с. 112].

Успішна боротьба з дитячою злочинністю можлива лише за умови співпраці державних органів, освітніх установ, правоохоронних структур і громадських організацій. У країнах ЄС і США такі партнерства є основою профілактичної політики, що сприяє створенню ефективних механізмів соціального контролю. Поєднання зусиль інститутів держави та громадянського суспільства дає змогу формувати довгострокові стратегії профілактики дитячої злочинності й підвищувати рівень захисту прав дітей.

Серед міжнародних нормативно-правових актів, що закріплюють участь громадськості в запобіганні злочинності неповнолітніх, варто відзначити Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила). У цьому документі вказується на «необхідність приділення достатньої уваги здійсненню заходів щодо повної мобілізації всіх можливих ресурсів, включаючи сім'ю, добровольців, школи й інші громадські інститути, з метою сприяння благополуччю підлітка, щоб скоротити необхідність втручання з боку закону, й ефективного, справедливого та

гуманного поводження з тими, хто перебуває в конфлікті із законом» [18].

Про необхідність приділення особливої уваги заходам запобігання, що сприяє успішній підготовці до життя в суспільстві й інтеграції всіх дітей і молоді, особливо через сім'ю, громаду, осіб аналогічної вікової групи, школу, професійно-технічну підготовку, трудову діяльність, а також через добровільні організації наголошується в Керівних принципах запобігання злочинності серед неповнолітніх ООН (Ер-Рядські керівні принципи) [13].

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства», «благодійні та інші громадські організації, фізичні особи можуть брати участь у забезпеченні реалізації заходів охорони дитинства, поліпшенні становища дітей, створенні розвиненої системи патронату дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, підтримці батьків або осіб, які їх замінюють, заходах, спрямованих на забезпечення відповідних умов для виховання, освіти, всебічного, гармонійного, культурного і фізичного розвитку дитини» [20].

Також залучення громадськості до запобігання злочинності передбачають зокрема, закони України «Про національну поліцію» та «Про місцеве самоврядування в Україні», які регламентують механізми взаємодії інститутів влади та громадянського суспільства.

Громадянське суспільство охоплює широкий спектр інституцій, серед яких – громадські об'єднання, благодійні організації, професійні спілки тощо. Важливо розрізняти поняття громадськості й організацій громадянського суспільства (далі – ОГС). На думку А. Колодій, «громадськість – це неформальні спільноти, що об'єднані спільними інтересами, тоді як ОГС – формалізовані структури, які діють у сфері соціального захисту, безпеки та прав дитини» [14].

Підхід, запропонований у 1992 році Л. Саламоном і Г. Анахаєром, визначає організації громадянського суспільства за допомогою п'яти ключових характеристик:

- «наявність певної внутрішньої структури й оформлених процедур діяльності;
- приватний характер (тобто ОГС не належать державі);
- неприбуткова діяльність (ОГС не розподіляють прибуток серед своїх членів чи керівництва);
- самоврядність (ОГС керуються самостійно, тобто ухвалюють рішення щодо своєї діяльності незалежно від держави);
- участь у діяльності ОГС є добровільною» [27].

Згідно із цим визначенням і чинним законодавством, до організацій громадянського суспільства в Україні можна зарахувати такі: громадські об'єднання; благодійні організації; релігійні організації; профспілки й об'єднання профспілок; фізкультурно-спортивні товариства; творчі спілки; органи самоорганізації населення; об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ); асоціації органів місцевого самоврядування; організації роботодавців; торгово-промислові палати тощо [19].

Участь ОГС підвищує ефективність публічної політики щодо запобігання дитячій злочинності з кількох причин:

1. ОГС часто працюють безпосередньо з дітьми та сім'ями, що дає їм змогу краще розуміти потреби й проблеми, з якими стикаються неповнолітні. Вони можуть виявляти фактори ризику та вразливості, які можуть бути не помітні державним органам, і реагувати на них більш оперативно.

2. ОГС, особливо ті, що мають довгу історію роботи в громаді, часто мають більшу довіру серед населення, ніж державні установи. Це дає їм змогу ефективніше досягати цільової аудиторії, будувати довірливі взаємини з дітьми й молоддю, залучати їх до профілактичних програм.

3. ОГС можуть мати спеціалізовані знання й досвід у певних сферах, пов'язаних із запобіганням дитячій злочинності, таких як соціальна робота, психологічна допомога, освіта й правовий захист. Вони можуть розробляти й упроваджувати інноваційні програми та підходи, які доповнюють і розширюють можливості державних і муніципальних установ.

4. ОГС, як правило, менш бюрократизовані, ніж державні структури, що дає їм змогу швидше реагувати на зміни в ситуації й адаптувати свої програми до потреб цільової аудиторії. Вони можуть експериментувати з новими підходами та методами, не обмежуючись жорсткими рамками.

5. ОГС можуть бути незалежними спостерігачами й адвокатами прав дітей, забезпечуючи дотримання їхніх інтересів у процесі розроблення та реалізації політики. Вони можуть моніторити діяльність органів влади, виявляти порушення прав дітей і звертатися до відповідних інстанцій для їх захисту.

6. ОГС можуть залучати додаткові ресурси, різних стейкхолдерів до розроблення й реалізації політики, забезпечуючи її комплексність та ефективність.

Отже, залучення ОГС до формування й реалізації публічної політики щодо запобігання дитя-

чій злочинності дає змогу створити більш ефективну, адаптивну й орієнтовану на потреби дітей систему профілактики.

Емпіричне дослідження міжнародних і вітчизняних ОГС засвідчило, що організації громадянського суспільства під час формування та реалізації публічної політики щодо запобігання дитячій злочинності можуть виконувати різні функції. Доцільно подати основні функції організацій громадянського суспільства у сфері запобігання дитячій злочинності у форматі аналітичної таблиці 1. Такий підхід дає змогу чітко окреслити не лише зміст кожної функції, а й конкретні приклади її реалізації, що, у свою чергу, сприяє кращому розумінню механізмів і напрямів діяльності в цій сфері.

Однією з провідних організацій, що застосовує сучасні технології для профілактики правопорушень, є Фундація «DEJURE». Ця організація розробила онлайн-базу практик із профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Ця платформа стала важливим ресурсом для обміну успішними методиками роботи з дітьми й підлітками групи ризику [23].

Треба зазначити, що всі типи організацій громадянського суспільства, відповідно до їхнього внеску у формування й реалізацію публічної політики щодо запобігання дитячій злочинності, можна об'єднати в три групи. До першої з них зарахуємо такі:

- громадські об'єднання (громадські організації та громадські спілки), які створюються й діють згідно із Законом України «Про громадські об'єднання»;
- благодійні організації, які створюються й діють згідно із Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»;
- міжнародні неурядові організації.

Ці типи організації роблять максимальний внесок у запобігання дитячій злочинності й можуть виконувати відразу декілька функцій.

До другої групи зарахуємо ті типи ОГС, чия роль сьогодні незначна, але має потенціал до розширення. Так, наприклад, Федерація змішаних єдиноборств ММА України, яка організовує спортивні секції для дітей, підлітків, особливо з груп ризику, з метою їхньої соціалізації та запобігання злочинності через заняття спортом.

Громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, які діють згідно із Законом України «Про фізичну культуру і спорт» (фізкультурно-спортивні товариства, спортивні федерації тощо), можуть реалізувати виховну та профілак-

Таблиця 1

Функції громадських організацій у сфері профілактики дитячої злочинності

Функція	Зміст	Приклад реалізації (організація)
Інформаційно-аналітична	Збирання й аналіз даних про дитячу злочинність; виявлення причин делінквентної поведінки; формування рекомендацій для органів влади	Харківський інститут соціальних досліджень
Нормотворча	Участь у розробленні, удосконаленні й лобюванні нормативно-правових актів і програм щодо профілактики дитячої злочинності	Міжнародна правозахисна організація «Ла Страда-Україна»
Інформаційно-просвітницька	Підвищення правової культури; просвітницькі заходи для молоді й батьків; консультації з виховання; створення соціальної реклами	ГО «Stop Sexting Ukraine»
Виховна	Формування правової свідомості й моральних цінностей; популяризація здорового способу життя; заохочення до соціально позитивної поведінки	Всеукраїнська організація «Клас»
Інтеграційна	Налагодження партнерства між державними і громадськими структурами; участь у координаційних радах; підтримка соціальних служб	Громадська спілка «Українська мережа за права дитини»
Підтримувально-соціальна	Соціальна, психологічна, юридична підтримка сімей; створення безпечних просторів для дозвілля; організація гуртків, таборів, секцій	Міжнародна організація «Save the Children»
Профілактична	Первинна профілактика (соціальні патрулі, шкільні програми); робота з дітьми груп ризику, наставництв.	Харківський благодійний фонд «Благо»
Реабілітаційна	Соціальна адаптація, ресоціалізація; корекційні програми; психологічна підтримка; пробація	«Карітас-Україна», УПЦ КП, ФСТ «Динамо»
Посередницька	Представництво інтересів дітей; участь у піклувальних радах; медіація у конфліктах	ГО «ФОКУС ПРАВА»

Джерело: складено авторами на основі [11; 12; 15; 16; 17; 21; 24; 25].

тичну функції, створюючи альтернативи асоціальної поведінки й розвиваючи позитивні якості характеру.

Профспілка працівників освіти й науки України проводить різноманітні заходи для освітян, здійснює методичну підтримку програм профілактики дитячої злочинності в закладах освіти.

Профспілки, відповідно до норм Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», також можуть залучатися до програм соціального захисту сімей з дітьми, що опинилися в складних життєвих обставинах, реалізуючи підтримувальну й соціальну функцію організацій громадянського суспільства.

Православна Церква України та Греко-Католицька Церква створили структури й програми, спеціально спрямовані на підтримку вразливих

дітей і надання їм позитивних цінностей і керівництва. Ці види діяльності безпосередньо впливають на чинники, що можуть викликати дитячу злочинність, такі як відсутність батьківської опіки й позитивних рольових моделей.

Релігійні організації, які діють згідно із Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації», часто забезпечують моральне й духовне керівництво, підтримку громад і ціннісно-орієнтоване виховання, що може позитивно впливати на молодь і слугувати стримувальним фактором проти протиправної поведінки. Їхні розгалужені мережі та присутність у громадах дають їм змогу охоплювати широке коло осіб і сімей.

Орган самоорганізації населення (далі – ОСН) «Комітет мікрорайону Березняки-Тельбін» у Києві реалізував проєкт «Безпечні Березняки»,

у рамках якого встановлено понад сотню камер відеоспостереження. Це дало змогу ефективно фіксувати аварії та правопорушення, підвищити безпеку мешканців і знизило рівень злочинності, у тому числі дитячої [26].

Органи самоорганізації населення (будинкові, вуличні, квартальні тощо комітети), які створюються й діють відповідно до Закону України «Про органи самоорганізації населення», можуть здійснювати громадський моніторинг криміногенної ситуації в місцевих громадах, сприяти своєчасному виявленню потенційних правопорушень серед неповнолітніх. Організуючи конструктивні дозвілєві заходи, ОСН можуть пропонувати альтернативи неконтрольованому проведенню часу на вулиці, що часто є фактором ризику злочинності. ОСН може утворювати сектори або комісії «щодо роботи з дітьми й підлітками», тобто мати спеціалізовані структури, орієнтовані конкретно на потреби та добробут дітей і підлітків у своїх громадах.

Творчі спілки, які функціонують згідно із Законом України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», можуть демонструвати підліткам конструктивні шляхи для розвитку, стимулювання креативності та сприяння позитивній соціальній взаємодії. Залучення до таких видів

діяльності може слугувати захисним чинником проти залучення до протиправної поведінки, пропонуючи альтернативні можливості для самовираження й розвитку навичок.

І нарешті, до третьої групи зарахуємо ті організації, які фактично не беруть участі у формуванні й реалізації публічної політики щодо запобігання дитячій злочинності: об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, асоціації органів місцевого самоврядування, організації роботодавців, торгово-промислові палати тощо.

Узагальнено функції різних типів ОГС під час формування й реалізації публічної політики запобігання дитячій злочинності, подано в таблиці 2. Підтверджена реалізація конкретної функції позначена знаком «++», потенційна реалізація функції позначена «+».

Проте ефективність діяльності ОГС у запобіганні дитячій злочинності залежить від низки факторів:

1. Недостатньої узгодженості законодавства, яке регулює діяльність ОГС і їхню співпрацю з іншими суб'єктами запобігання дитячій злочинності.

2. Фрагментарності публічної політики, яка не забезпечує інтеграції громадських ініціатив у профілактичні заходи.

Таблиця 2

Функції різних типів ОГС під час формування й реалізації публічної політики запобігання дитячій злочинності

Функції ОГС	Міжнародні недержавні організації	Громадські об'єднання	Благодійні організації	Релігійні організації	Профспілки	Творчі спілки	Спортивні об'єднання	ОСН
Інформаційно-аналітична	++	++	++					++
Нормотворча функція	++	++	++		+			
Інформаційно-просвітницька		++	++	+				
Виховна		++	++	++		+	+	+
Інтеграційна	++	++	++	+	++			
Підтримувально-соціальна		++	++	+	+	+	+	+
Профілактична		++	++	+				
Реабілітаційна		++	++	+			+	
Посередницька		++	++					
Моніторингова й контрольна	++	++	++					+
Інноваційна	++	++	++					

Джерело: сформовано авторами

3. Низького рівня інституційної спроможності багатьох ОГС, зокрема відсутності кваліфікованого персоналу, системи моніторингу й оцінювання ефективності програм і проєктів.

4. Обмеженої фінансово підтримки громадських ініціатив, що викликає залежність від короткострокових грантових проєктів.

5. Несформованої культури партнерства між громадським і державним секторами, яка ускладнює процес спільного планування й реалізації профілактичних програм.

Задля ефективного партнерства необхідно посилити співпрацю між громадянським суспільством і державою, що сприятиме покращенню профілактики дитячої злочинності й забезпеченню безпечного середовища для неповнолітніх. Для подолання цих проблем необхідно створити ефективні механізми співпраці між ОГС та державними установами, що може включати розроблення державно-громадських партнерств у сфері безпеки дітей і молоді, упровадження механізмів спільного фінансування профілактичних програм, залучення ОГС до моніторингу рівня злочинності й оцінювання ефективності державних стратегій і програм.

Висновки. Організації громадянського суспільства відіграють важливу роль у запобіганні дитячій злочинності, оскільки вони здатні охоплювати вразливі категорії дітей, пропонувати інноваційні рішення та швидко реагувати на нові виклики. ОГС доповнюють державні ініціативи, працюючи безпосередньо з дітьми із груп ризику, організовуючи освітні заходи та сприяючи соціальній адаптації підлітків. Водночас механізми співпраці між державою та ОГС залишаються недостатньо розвиненими, а чинні програми профілактики злочинності є фрагментарними й не мають належного фінансування та чіткої координації.

Аналіз ролі ОГС у запобіганні дитячій злочинності засвідчує, що ефективна профілактика потребує комплексного підходу, який включає вдосконалення нормативно-правової бази, створення ефективних форм і методів роботи з громадськістю, а також забезпечення її участі в плануванні й упровадженні заходів щодо протидії дитячій злочинності.

Для посилення ролі ОГС у запобіганні дитячій злочинності вважаємо за необхідне таке:

1. Сприяти розвитку партнерства між ОГС і державними органами у сфері запобігання дитячій злочинності. Наприклад, створити спільні робочі групи з представників ОГС, правоохоронних органів, органів соціального захисту й освіти

для розроблення та реалізації програм із профілактики дитячої злочинності.

2. Підтримувати професійний розвиток фахівців, які працюють із дітьми й молоддю, схильними до правопорушень. Організовувати спеціалізовані тренінги, семінари й курси підвищення кваліфікації для працівників ОГС, соціальних працівників, педагогів та інших фахівців, які працюють із дітьми й молоддю. Стимулювати навчання й підвищення кваліфікації працівників і волонтерів громадських організацій у сферах соціальної роботи, психологічної допомоги, управління проєктами.

3. Забезпечити стабільне фінансування діяльності ОГС, які займаються запобіганням дитячій злочинності. Розробити механізми державної підтримки ОГС, які працюють у сфері соціального захисту дітей і молоді, передбачивши виділення коштів з державного й місцевих бюджетів на конкурсній основі. Запровадити систему грантів від держави й місцевих органів влади, спрямованих на довгострокову (а не лише короткострокову) підтримку успішних профілактичних ініціатив.

4. Проводити дослідження ефективності різних програм і методів роботи ОГС у сфері запобігання дитячій злочинності. Залучати наукові установи й експертів до проведення моніторингу й оцінювання ефективності діяльності ОГС у сфері запобігання дитячій злочинності.

5. Вивчати й адаптувати кращі практики міжнародного досвіду у сфері запобігання дитячій злочинності. Сприяти поширенню інформації про найкращі практики роботи ОГС у ЗМІ та соціальних мережах для підвищення рівня громадської обізнаності.

6. Публікувати звіти про досягнуті результати у відкритому доступі для забезпечення прозорості й підзвітності ОГС перед суспільством.

Налаштована міжсекторна взаємодія та підтримка з боку держави й місцевої влади створять належні умови для зниження рівня дитячої злочинності, сприятимуть безпечному розвитку дітей в Україні.

Перспективи подальших досліджень передбачають розроблення єдиної національної стратегії профілактики дитячої злочинності, що інтегруватиме державні та громадські ініціативи, визначаючи механізми взаємодії між державою, освітніми установами й громадянським суспільством. Важливим напрямом є вивчення й адаптація міжнародного досвіду, а також оцінювання ефективності чинних програм і розроблення інноваційних методів профілактики в умовах цифровізації.

Список літератури:

1. Захаренко К., Міненко Є. Інститут медіа як суб'єкт інформаційної безпеки. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 22 «Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін»*. 2023. Вип. 22 (34). С. 29–36. DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2023.34.04>.
2. Банчук-Петросова О., Мадрига Т. Роль громадянського суспільства у формуванні публічної політики в Україні. *Публічне управління і політика*. 2024. Вип. 1. С. 11–20. DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2024.1.02>.
3. Малько Н.О. Особливості публічної політики щодо попередження дитячої злочинності в Україні в умовах воєнного стану. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. Вип. 11 (17). С. 377–385. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-377-3854](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-377-3854).
4. Цуркаленко Д.П. Протидія дитячій злочинності в умовах воєнного стану. *Захист прав та інтересів дітей і жінок в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 29 квіт. 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 59–60. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10367> (дата звернення: 04.04.2025).
5. Мураненко К.Ю. Організація системи профілактики правопорушень серед неповнолітніх. *Актуальні проблеми психології. Серія «Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія»*. 2019. Вип. 53. Т. 1. С. 81–85. URL: <http://www.appsychology.org.ua/data/jrn/v1/i53/15.pdf> (дата звернення: 04.04.2025).
6. Головкін Б. М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема. *Проблеми злочинності: збірник наукових праць* / відп. ред. В.Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. Вип. 133. С. 204–217. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11912/1/Tarapunets.pdf> (дата звернення: 04.04.2025).
7. Британська О.В. Поняття, напрями та заходи запобігання злочинності неповнолітніх в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 292–294. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/70>
8. Гуцул Р. Стан дослідження кримінологічних аспектів індивідуальної профілактики корисливих злочинів неповнолітніх. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2020. Вип. 24. С. 119–125. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/247> (дата звернення: 06.04.2025).
9. Бутенко В.Б. Класифікація суб'єктів протидії злочинності: науково-методологічний аналіз. *Наше право*. 2022. Вип. 1. С. 111–117. DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2022.1.16>.
10. Всеукраїнська організація «Клас». Офіційна сторінка. URL: https://www.facebook.com/govgoklas/?locale=ru_RU (дата звернення: 04.04.2025).
11. Всеукраїнська фундація «Захист прав дітей». Офіційний сайт. URL: <https://www.aufcr.com/> (дата звернення: 04.04.2025).
12. Державна служба пробачії. Офіційний сайт. URL: <https://surl.li/mnddjrm> (дата звернення: 04.04.2025).
13. Керівні принципи запобігання злочинності серед неповнолітніх ООН (Ер-Рядські керівні принципи). URL: <https://surl.li/ovgmzpr> (дата звернення: 04.04.2025).
14. Колодій А. Історична еволюція громадянського суспільства. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/kolodij.htm> (дата звернення: 04.04.2025).
15. Ла Страда-Україна. Офіційний сайт. URL: <https://la-strada.org.ua/> (дата звернення: 04.04.2025).
16. Медіація у відновному правосудді за участю неповнолітніх. Робочий зошит учасника спеціалізованої підготовки медіатора за програмою навчання. 2024. 108 с. URL: <https://surl.li/ndzcgcv> (дата звернення: 04.04.2025).
17. Міжнародна організація «Save the Children». Офіційний сайт. URL: <https://www.savethechildren.net/> (дата звернення: 04.04.2025).
18. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»). Правила від 29.11.1985 № 995_211. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/158593__158593 (дата звернення: 04.04.2025).
19. Організації громадянського суспільства України: резюме дослідження / Творчий центр ТЦК, ПРООН. 1996. 8 с. <https://dhrp.org.ua/uk/publikatsii/1166-20160422-ua-publication> (дата звернення: 04.04.2025).
20. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 04.04.2025).
21. Протидія залученню дітей російськими військовими до протиправної діяльності через інтернет. Stopsexтинг. URL: <https://surl.cc/twulwj> (дата звернення: 04.04.2025).
22. Українська мережа за права дитини. Офіційний сайт. URL: <https://childrights.org.ua/> (дата звернення: 04.04.2025).
23. Фундація «DEJURE». Офіційний сайт. URL: <https://iccjc.org.ua> (дата звернення: 04.04.2025).

24. Харківський благодійний фонд «Благо». Офіційний сайт. URL: <https://bfblago.inf.ua/reports/> (дата звернення: 04.04.2025).
25. Харківський інститут соціальних досліджень. Офіційний сайт. URL: <https://khisr.kharkov.ua/> (дата звернення: 04.04.2025).
26. Як самоорганізація допомагає розвивати Україну? URL: <https://surl.li/xjynab> (дата звернення: 04.04.2025).
27. Salamon L.M., Anheier H.K. In search of the nonprofit sector I: The question of definitions. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 1992. Vol. 3 (2). P. 125–161. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF01397770> (дата звернення: 04.04.2025).

**Malko N.O., Kulinich O.V. THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS
IN THE DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF PUBLIC POLICY
ON THE PREVENTION OF CHILD DELINQUENCY**

The article is devoted to studying the role of civil society organisations (CSOs) in forming and implementing public policy on preventing child delinquency. The relevance of the topic is due to the complexity and multidimensionality of the problem of child delinquency, which is exacerbated by several socio-economic, psychological and technological factors. Despite state programmes and regulations, the current prevention mechanisms remain insufficiently effective, necessitating the activation of civil society's potential to counter this phenomenon.

The purpose of the article is to identify the key functions CSOs performed in formulating and implementing public policy in the field of child crime prevention and to develop practical recommendations for strengthening their role. The paper analyses scientific publications of domestic and foreign researchers on child crime and the role of the public in preventing it.

The study identifies and describes the main functions of CSOs in preventing child delinquency, including information and analytical, rule-making, information and education, educational, integration, supportive and social, preventive, rehabilitation, mediation, monitoring and control, and innovation. Based on the analysis of the contribution of different types of CSOs to the formation and implementation of public policy, they are classified into three groups according to the level of their involvement and potential.

The article also examines the main factors that influence the effectiveness of CSOs in child crime prevention, including imperfect legislation, fragmented public policy, low institutional capacity, limited funding and insufficient culture of partnership with the public sector.

Based on the analysis, several recommendations were formulated to strengthen the role of CSOs in preventing child crime. The key proposals include promoting partnerships between CSOs and government agencies, supporting professional development of specialists, ensuring stable funding for CSOs, conducting research on the effectiveness of their programmes, and studying and adapting best international practices.

The author concludes that CSOs are important in creating an effective, adaptive, child-friendly child crime prevention system. The need to establish intersectoral cooperation and support from the state and local authorities to reduce the level of child crime and ensure the safe development of children in Ukraine is emphasised. Prospects for further research are seen in developing a unified national strategy for preventing child crime, which would integrate state and public initiatives.

Key words: juvenile delinquency, juvenile offences, public policy on preventing juvenile delinquency, civil society, civil society organisations, social initiatives.